

JANUSZ BARTKOWSKI
*Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie
Oddział w Poznaniu*

WIADOMOŚCI Z 51. SESJI NAUKOWEJ INSTYTUTU OCHRONY ROŚLIN PIB

W dniach 17 –18 lutego odbyła się 51. Sesja Naukowa IOR. Przypadła ona w 60-tą rocznicę utworzenia Instytutu Ochrony Roślin, który powstał w 1951 roku wraz z pięcioma innymi instytutami naukowo-badawczymi z branży rolnictwa po rozwiązaniu Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego. Pierwszą siedzibą Dyrekcji Instytutu były Puławy z oddziałami w Bydgoszczy, Wrocławiu i Gorzowie Wielkopolskim. Dyrekcję przeniesiono następnie do Warszawy, a w roku 1956 Dyrekcję wraz z działem naukowym i organizacyjno-administracyjnym do Poznania. Obecnie Instytut zatrudnia około 330 osób i posiada oddział w Sońnicowicach, Terenowe Stacje Doświadczalne w Białymstoku, Rzeszowie, Toruniu i Trzebnicy oraz Polową Stację Doświadczalną w Winnej Górze.

Sesje Naukowe IOR są okazją do przedstawienia najnowszych wyników badań z zakresu ochrony roślin wielu instytucji naukowych z całego kraju jak również z zagranicy. W tym roku wygłoszono przeszło 80 referatów i przedstawiono ponad 300 posterów.

Zwyczajowo sesjom towarzyszą sympozja, seminaria i warsztaty dotyczące aktualnych problemów w ochronie roślin. W bieżącym roku odbył się po raz kolejny przedsesyjny panel dyskusyjny nt. „Kierunki zmian w przepisach prawnych dotyczących ochrony roślin”. W drugiej połowie tego roku mają być ogłoszone nowe ustawy o ochronie roślin i o środkach ochrony roślin. Mają one implementować przepisy unijne, a mianowicie Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin, oraz Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającą ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów. Nowe ustawy będą wsparte rozporządzeniami ministra do spraw rolnictwa między innymi o szczegółowym sposobie postępowania przy stosowaniu środków ochrony roślin

i określili zasady integrowanej ochrony roślin, które zgodnie z dyrektywą UE mają być wdrożone przez wszystkich użytkowników profesjonalnych państw członkowskich do dnia 1 stycznia 2014 roku. Dyrektywa ta mówi również, że państwa członkowskie zapewnią użytkownikom profesjonalnym, dystrybutorom i doradcom dostęp do odpowiednich szkoleń mających na celu nabycie i aktualizację wiedzy. W projekcie ustawy o środkach ochrony roślin jeden z artykułów mówi również, że: Usługi doradcze w zakresie stosowania środków ochrony roślin mogą być świadczone przez osoby, które: posiadają wykształcenie średnie lub wyższe rolnicze, ogrodnicze, leśne lub pokrewne lub posiadają kwalifikacje wymagane dla osób prowadzących szkolenia w zakresie integrowanej produkcji roślin. Służby doradcze będą więc miały w najbliższych latach dużo pracy aby wdrożyć do praktyki zmiany w przepisach wynikające z nowych ustaw, a zwłaszcza ogólne zasady integrowanej ochrony roślin.

Sympozja przedsesyjne poświęcono tym razem następującym tematom:

- Odporność agrofagów na środki ochrony roślin – skala problemu i metody przeciwdziałania.
- „Quo vadis herbologio”.
- Problemy z zakresu fitopatologii.

W symposium dotyczącym odporności agrofagów na środki ochrony roślin w referatach przedstawiono przypadki i mechanizmy występowania, metody wykrywania i możliwości zapobiegania odporności agrofagów. Od czasu gdy wprowadzono do praktyki ochrony roślin syntetyczne pestycydy po paru latach ich stosowania zaobserwowano wśród zwalczanych owadów i roztoczy ich mniejszą skuteczność zwalczania w wyniku powstania odporności. To samo zjawisko stwierdzono następnie u różnych form patogenów oraz gatunków i biotypów chwastów. Stwierdza się obecnie odporność agrofagów na tzw. produkty naturalne jak np. azadyrachtynę. Odporność na środki ochrony roślin jest obecnie jednym z większych problemów we współczesnej praktyce ochrony roślin. Podstawowym czynnikiem przeciwdziałania powstawania odporności jest rotacja stosowanych środków ochrony roślin, różniących się pod względem przynależności do grup chemicznych i o różnych mechanizmach działania. W Polsce, jak i innych krajach Unii Europejskiej problem ten w wyniku wprowadzenia przepisów prawnych skomplikował się, bo z różnych względów, także zdrowotnych i ochrony środowiska, ograniczono liczbę stosowanych substancji aktywnych i środków ochrony roślin dopuszczonych do stosowania.

Pod literackim tytułem „Quo vadis herbologio” odbyło się symposium omawiające nie tylko przyszłość, ale także obecne problemy zwalczania chwastów. W wystąpieniach zwracano ponownie uwagę na problematykę odporności chwastów na herbicydy jak również na zmiany w stanie i stopniu zachwaszczenia wynikające z nieracjonalnego stosowania herbicydów jak i uproszczeń w agrotechnice.

Wzrasta problem kompensacji gatunków chwastów jak i niepożądanych gatunków roślin uprawnych, np. rzepaku ozimego w burakach cukrowych. Przedstawiono również znaczenie płodozmianu w regulacji zachwaszczenia zbóż ozimych. Bardzo ciekawy był również referat na temat integrowanej ochrony wybranych gatunków warzyw przed chwastami, gdzie przedstawiono również możliwości zastosowania alternatywnych do herbicydów metod ograniczania zachwaszczania. Zastosowanie tych metod jest często nie tylko chęcią ograniczenia chemizacji środowiska, ale wynika z niewystarczającego asortymentu herbicydów zarejestrowanych i zalecanych w Polsce do stosowania, nawet w porównaniu do innych państw Unii Europejskiej.

Na sympozjum o problemach w fitopatologii zwrócono uwagę na fakt większego niż wcześniej rozprzestrzeniania się w świecie patogenów i roślin-gospodarzy. Jest to efekt rozwoju transportu i wymiany handlowej. W Polsce diagnozuje się nowe patotypy wirusów i obserwuje się patogeny na nowych roślinach-gospodarzach. Rozwiązywanie problemów zwalczania wielu chorób roślin wymaga współpracy naukowców z różnych dziedzin. Dobrym tego przykładem może być utworzona europejska sieć badań nad zarazą ziemniaka EURUBLIGHT. Sieć ta zrzesza naukowców i specjalistów pracujących nad zarazą ziemniaka, w tym służb doradczych, z 22 krajów. W ramach sympozjum zwrócono też uwagę na rolę odmian odpornych i tolerancyjnych w integrowanej ochronie roślin jako jednego z głównych jej elementów.

Referaty sesyjne pogrupowane były tematycznie i wygłaszane były równocześnie w dwóch salach. Uczestnik musiał więc z góry wybrać, który go bardziej interesuje, a wybór był często niełatwy bo przedstawiono następujące tematy:

- Tendencje w ochronie roślin.
- Tendencje w entomologii i nematologii.
- Tendencje w metodach biologicznych.
- Ochrona roślin a pszczoły.
- Pozostałości środków ochrony roślin.

Trudno omówić wszystkie referaty, bo były bardzo ciekawe i wnoszące dużo do praktyki rolniczej i ogrodniczej. Na podkreślenie zasługuje fakt wprowadzenia specjalnej części poświęconej pszczołom i innym owadom zapylającym, co świadczy o uznawaniu ich olbrzymiej roli w agrocenozach. Po wysłuchaniu referatów i z dyskusji można wnioskować, że obecnie jest zdecydowanie mniej niż kiedyś udokumentowanych zatruć pszczół. Niepokojące jest jednak, że niektóre badania wykazały niewystarczającą liczbę owadów zapylających, zwłaszcza pszczół i innych pszczołowatych na kwitnących polach rzepaku ozimego. Może to wynikać w dużej mierze z ograniczonego zmieniania bez udziału roślin nektarodajnych, zwiększeniu powierzchni pól i zmniejszeniu ilości tzw. nieprodukcyjnych elementów krajobrazu wiejskiego typu miedze, kępy drzew i krzewów, czy innych enklaw

ekosystemów naturalnych. Należy jednocześnie w dalszym ciągu podnosić wiedzę rolników o stosowaniu przez nich, tam gdzie jest to zalecane, preparatów o niskiej toksyczności dla pszczół.

Sesja IOR jest największą w Polsce konferencją poświęconą wyłącznie problematyce ochrony roślin. Jest to również miejsce spotkań wszystkich zajmujących się tą tematyką i możliwość przedyskutowania wielu problemów z najlepszymi naukowcami i praktykami w Polsce. Niestety od wielu lat spada liczba uczestniczących w niej pracowników służb doradczych. Może mają na to wpływ dość wysokie koszty uczestnictwa.

Należy przypomnieć, że treść referatów i posterów jest publikowana w „Progress in Plant Protection. Postępy w Ochronie Roślin” IOR Poznań. Niestety z prawie rocznym od sesji poślizgiem.

e-mail: j.bartkowski@cdr.gov.pl